

Sygn. akt I ACa 1056/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 kwietnia 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Małgorzata Zwierzyńska

po rozpoznaniu w dniu 29 kwietnia 2022 r. w Gdańsku

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa Syndyka Masy Upadłości H. S. prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą (...) Usługi (...)

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w E.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Elblągu

z dnia 9 sierpnia 2021 r. sygn. akt I C 231/20

I. oddała apelację;

II. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 18.750 zł (osiemnaście tysięcy siedemset pięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Na oryginale właściwy podpis.

Sygn. akt I ACa 1056/21

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 9 sierpnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Elblągu w sprawie z powództwa Syndyka Masy Upadłości H. S. prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą (...) Usługi (...) przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w E.:

1. uznał za bezskuteczną w stosunku do Masy Upadłości H. S. prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą (...) Usługi (...) czynność prawną w postaci umowy przeniesienia praw w wykonaniu zobowiązania za objęcie 9 udziałów o wartości 450 zł w (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w E. (nr KRS (...)), zawartej przed notariuszem M. J. (1), zarejestrowanej za numerem (...) w repertorium A, z dnia 29 października 2016 r., na podstawie której nastąpiło zbycie prawa użytkowania wieczystego działek oznaczonych numerami ewidencyjnymi (...), o pow. 3,2042 ha oraz własności budynków stanowiących odrębną nieruchomość, położonych w R., dla których prowadzona jest księga wieczysta (...);

2. nakazał ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Elblągu kwotę 200.265,68 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych;

3. zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 25.000 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd ten ustalił, że H. S. prowadził działalność gospodarczą pod firmą (...) Usługi (...). Od kilku lat wyniki ekonomiczne firmy zaczęły się pogarszać i dłużnik nie spłacał swoich zobowiązań.

Wyrokiem z dnia 26 stycznia 2012 r. Sąd Rejonowy w Krośnie w sprawie V GC 25/12 zasądził od H. S. (...) Usługi (...) na rzecz Miejskiego Przedsiębiorstwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w B. kwotę 6.785,91 zł wraz z ustawowymi odsetkami oraz kwotę 1.467 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Nakazem zapłaty z dnia 13 marca 2013 r. Referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym Katowice-Wschód w Katowicach w sprawie VII GNc 545/13/7 zobowiązał H. S. do zapłaty na rzecz (...) Spółki Akcyjnej w K. kwoty 2.029,50 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 1 października 2012 r. do dnia zapłaty oraz kwoty 642 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Nakazem zapłaty z dnia 18 lutego 2015 r. Sąd Okręgowy w Rzeszowie w sprawie VI GNc 29/15 zobowiązał H. S. do zapłaty na rzecz (...) Budownictwo spółki z ograniczoną odpowiedzialnością kwoty 1.328.662,94 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 6 sierpnia 2013 r. do dnia zapłaty oraz kwoty 23.809 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Wyrokiem z dnia 17 lipca 2015 r. Sąd Rejonowy w Jarosławiu w sprawie I C 97/15 zasądził od H. S. (...) Usługi (...) na rzecz Z. M. kwotę 60.000 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości nieprzekraczającej czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP od dnia 1 stycznia 2009 r. do dnia zapłaty oraz zasądził od H. S. na rzecz Z. M. kwotę 6.600 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Nakazem zapłaty z dnia 21 kwietnia 2016 r. Sąd Rejonowy w Przemyślu w sprawie V GNc 294/16 zobowiązał H. S. do zapłaty na rzecz (...) Budownictwo Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością kwoty 60.848,22 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 10 lutego 2016 r. do dnia zapłaty oraz kwoty 6.178 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Dalej Sąd pierwszej instancji ustalił, że w dniu 29 października 2016 r. H. S. i G. S. działający jako prezes zarządu Spółki (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w E. zawarli w formie aktu notarialnego (Rep. A nr (...)) umowę spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, na podstawie której zawiązali spółkę (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w E.. Kapitał zakładowy spółki wynosi 5.000 zł i dzieli się na 100 równych i niepodzielnych udziałów po 50 zł każdy. Na pokrycie udziałów w spółce (...) wniósł wkład pieniężny w kwocie 2.450 zł i w zamian za to objął 49 udziałów po 50 zł każdy udział, w łącznej wysokości 2.450 zł w kapitale zakładowym spółki, zaś G. S. wniósł wkład pieniężny w kwocie 2.550 zł po 50 zł każdy udział, w łącznej wysokości 2.550 zł w kapitale zakładowym spółki. Wspólnicy podjęli nadto uchwałę o powołaniu pierwszego jednoosobowego zarządu spółki w osobie S. S..

W dniu 29 października 2016 r. H. S. oraz S. S. działający jako prezes zarządu spółki występującej pod firmą (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji w E., nie wpisanej jeszcze do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, zawarli w formie aktu notarialnego (Rep. A nr (...)) umowę spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, na podstawie której zawiązali spółkę (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w E.. Kapitał zakładowy spółki wynosi 5.000 zł i dzieli się na 100 równych i niepodzielnych udziałów po 50 zł każdy. Na pokrycie udziałów w spółce (...) wniósł wkład niepieniężny (aport) w postaci prawa użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w miejscowości R., stanowiącej działki nr (...) o łącznej powierzchni 3,2042 ha, oraz prawo własności: jednokondygnacyjnego budynku niemieszkalnego o powierzchni 14 m², jednokondygnacyjnego budynku niemieszkalnego o powierzchni 64m², jednokondygnacyjnego budynku niemieszkalnego o powierzchni 26 m², dwukondygnacyjnego budynku niemieszkalnego o powierzchni 404 m², dwukondygnacyjnego budynku magazynowego o powierzchni 4.451 m² oraz jednokondygnacyjnego budynku niemieszkalnego o powierzchni 89 m², stanowiących odrębną nieruchomość, objętych księgą wieczystą KW nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Jarosławiu, o wartości łącznie 13.000.000 zł i w zamian za to objął 9 udziałów o wartości po 50 zł każdy udział, w łącznej wysokości 450 zł w kapitale zakładowym spółki, przy czym pozostała wartość praw w kwocie 12.999.550 zł zaliczona została na pokrycie kapitału zapasowego.

Z kolei S. S. wniósł wkład pieniężny w kwocie 4.550 zł w zamian za objęcie 91 udziałów po 50 zł każdy udział, w łącznej wysokości 4.550 zł w kapitale zakładowym. Jednocześnie wspólnicy podjęli uchwałę o powołaniu pierwszego jednoosobowego zarządu spółki w osobie G. S..

Na dzień zawarcia umowy, w dziale trzecim księgi wieczystej KW nr (...) przedmiotowa nieruchomości obciążona była wpisami o treści: ostrzeżenie o wszczęciu egzekucji przez wierzyciela (...) Spółka Akcyjna w W., do którego przyłączyli się kolejni wierzyciele: A. G., B. N., P. M. oraz Z. M., z działu czwartego księgi wieczystej wynikało obciążenie nieruchomości następującymi hipotekami:

- 1) umowną do kwoty 160.000 zł na rzecz P. G.,
- 2) umowną do kwoty 180.000 zł na rzecz B. N.,
- 3) wpisanymi na rzecz (...) Budownictwo spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w miejscowości N. hipoteką przymusową do kwoty 553.687,96 zł, hipoteką przymusową do kwoty 2.412.236,47 zł, hipoteką przymusową do kwoty 502.751,41 zł,
- 4) przymusową do kwoty 143.899,73 zł na rzecz Z. M..

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 29 października 2016 r. H. S. oraz G. S. działający jako prezes zarządu (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w E., nie wpisanej jeszcze do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, zawarli w formie aktu notarialnego (Rep. A nr (...)) umowę przeniesienia praw w wykonaniu zobowiązania, na podstawie której H. S. przeniósł na (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji z siedzibą w E. prawo użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w miejscowości R., stanowiącej działki nr (...) o łącznej powierzchni 3,2042 ha, oraz prawo własności budynków i urządzeń opisanych w akcie, stanowiących odrębną własność, objętych księgą wieczystą KW nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Jarosławiu.

W dniu 29 października 2016 r. H. S. oraz S. S. działający jako prezes zarządu spółki występującej pod firmą (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji w E., nie wpisanej jeszcze do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, zawarli w formie aktu notarialnego (Rep. A nr (...)) umowę spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, na podstawie której zawiązali (...) Hotel spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w E.. Kapitał zakładowy spółki wynosi 5.000 zł i dzieli się na 100 równych i niepodzielnych udziałów po 50 zł każdy. Na pokrycie udziałów w spółce (...) wniósł: 1) wkład niepieniężny (aport) w postaci prawa użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w miejscowości R., stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 0,2142 ha, oraz prawo własności budynków: domku letniskowego (...) oraz domku letniskowego (...) stanowiących odrębną nieruchomości, objętych księgą wieczystą KW nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Jarosławiu, o wartości łącznie 1.500.000 zł i w zamian za to objął 7 udziałów o wartości po 50 zł każdy udział, w łącznej wysokości 350 zł w kapitale zakładowym, przy czym pozostała wartość praw w kwocie 1.499.650 zł zaliczona została na pokrycie kapitału zapasowego, 2) wkład niepieniężny (aport) w postaci udziału wynoszącego 2/3 prawa własności zabudowanej nieruchomości położonej w miejscowości R. stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 0,0346 ha, objętą księgą wieczystą KW nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Jarosławiu, o wartości łącznie 300.000 zł i w zamian za to objął 2 udziały o wartości po 50 zł każdy, w łącznej wysokości 100 zł w kapitale zakładowym spółki, przy czym pozostała wartość praw w kwocie 299.900 zł zaliczona została na pokrycie kapitału zapasowego. Z kolei S. S. wniósł wkład pieniężny w kwocie 4.550 zł w zamian za objęcie 91 udziałów po 50 zł każdy udział, w łącznej wysokości 4.550 zł w kapitale zakładowym spółki. Jednocześnie wspólnicy podjęli uchwałę o powołaniu pierwszego jednoosobowego Zarządu spółki w osobie G. S..

Na dzień zawarcia umowy, w dziale trzecim księgi wieczystej KW nr (...) przedmiotowe nieruchomości obciążone były wpisami o treści: ostrzeżenie o wszczęciu egzekucji przez wierzyciela Skarb Państwa Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo U., do którego przyłączyli się kolejni wierzyciele: Skarb Państwa- Ośrodek (...) w G., (...) Spółka Akcyjna w T., Miejskie Przedsiębiorstwo (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w U., T. Lay (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w G., (...) Spółka Akcyjna w K., (...) Spółka Akcyjna w J., E. B., R. Ś. i W. F..

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w dziale trzecim księgi wieczystej KW nr (...) przedmiotowa nieruchomość obciążona była wpisem ostrzeżenia o wszczęciu egzekucji przez wierzyciela (...) Spółka Akcyjna w T., zaś w dziale czwartym widnieją wpisy hipotek:

- 1) przymusowej zwykłej w kwocie 23,90 zł na rzecz Starosty (...) w J.,
- 2) przymusowej do kwoty 3.624,80 zł na rzecz Naczelnika Urzędu Skarbowego w J.,
- 3) przymusowej do kwoty 65.876,90 zł na rzecz Naczelnika Urzędu Skarbowego w J..

W dniu 29 października 2016 r. H. S. oraz G. S. działający jako prezes zarządu spółki (...) Hotel spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w E., nie wpisanej jeszcze do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, zawarli w formie aktu notarialnego (Rep. A nr (...)) umowę przeniesienia praw w wykonaniu zobowiązania, na podstawie której H. S. przeniósł na (...) Hotel spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji z siedzibą w E. prawo użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w miejscowości R., stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 0,2124 ha oraz prawo własności budynków opisanych w akcie, stanowiących odrębną własność, objętych księgą wieczystą KW nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Jarosławiu oraz cały swój udział wynoszący 2/3 części we współwłasności nieruchomości objętej księgą wieczystą KW nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Jarosławiu.

Utworzone na podstawie powyższych umów spółki nie podjęły działalności gospodarczej, nie figurują w wykazie podmiotów zarejestrowanych jako podatnicy VAT. Obecnie prezesem spółki (...) uprawnionym do jednoosobowej reprezentacji jest H. S..

Wyrokiem z dnia 18 października 2017 r. Sąd Okręgowy w Przemyślu w sprawie I C 940/16 zasądził od H. S. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej w W. kwotę 99.993,78 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 7 grudnia 2016 r.

Postanowieniem z dnia 6 grudnia 2018 r. Sąd Rejonowy w Rzeszowie w sprawie V GU 229/18 ogłosił upadłość dłużnika H. S. prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą (...) Usługi (...) oraz wyznaczył Syndyka Masy Upadłości w sobie J. P..

Na dzień 21 stycznia 2019 r. H. S. posiadał wymagalne zobowiązania w stosunku do Z. M. na kwotę 60.000 zł z tytułu należności głównej oraz 36.689,21 zł z tytułu odsetek.

Na dzień 12 marca 2019 r. w skład masy upadłości H. S. weszły:

1. 1/2 udziału w prawie własności nieruchomości gruntowej położonej w miejscowości G., nr działki (...) o powierzchni 2 ha o wartości 24.600 zł, na nieruchomości ustanowiono hipotekę przymusową na kwotę 29.631,02 zł na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,
2. nieruchomość gruntowa położona w miejscowości C., nr działki (...) o powierzchni 0,3429 ha, na nieruchomości ustanowiono hipotekę przymusową na kwotę 127.505,74 zł na rzecz Skarbu Państwa - Lasy Państwowe Nadleśnictwo U.,
3. 9 udziałów w spółce (...) Sp. z o. o. w E.,
4. 9 udziałów w spółce (...) Sp. z o. o. w E.,
5. 49 udziałów w spółce (...) Sp. z o. o. w E..

Na podstawie umowy przeniesienia prawa użytkowania wieczystego z dnia 24 lutego 2020 r., użytkownikiem wieczystym nieruchomości, dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...) jest (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w R.. Spółka została zarejestrowana w dniu 31 marca 2016 r. wspólnikami tej spółki są U. B. w 25%

i (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w E. w 75%. Aktualnie prezesem spółki jest U. B., wcześniej funkcję tę pełnił H. S..

Na dzień 19 sierpnia 2020 r. powód zgłosił w sprawie V GUp 404/18 Sądu Rejonowego w Rzeszowie listę wierzytelności wobec upadłego H. S. (...) Usługi (...) na łączną kwotę 1.108.348,56 zł, w tym w kategorii I - 23.270,08 zł, w kategorii II - 907.529,17 zł w kategorii III - 177.549,31 zł. H. S. posiadał wymagalne zobowiązania wobec następujących wierzycieli:

- 1) Zakład Ubezpieczeń Społecznych na kwotę 41.397,97 zł,
- 2) OU Europę S. F. 5 Szwajcaria na kwotę 211.352,14 zł,
- 3) (...) S.A. na kwotę ok. 157.728,40 zł,
- 4) Miejskie Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o. o. w B. na kwotę 16.009,05 zł,
- 5) F. Lay (...) sp. z o. o. w G. na kwotę 2.865,72 zł,
- 6) (...) S.A. w K. na kwotę 3.253 zł,
- 7) P. G. na kwotę 152.380,86 zł,
- 8) Z. M. na kwotę 94.900 zł,
- 9) Krajowy Rejestr Długów na kwotę 5.573,19 zł,
- 10) Wójt Gminy C. na kwotę 528,47 zł,
- 11) Wójt Gminy R. na kwotę 34.701,80 zł,
- 12) Naczelnik Urzędu Skarbowego w J. na kwotę 239.678,93 zł,
- 13) (...) Sp. z o. o. w J. na kwotę 20.472,99 zł,
- 14) Skarb Państwa - Nadleśnictwo U. na kwotę 127.505,74 zł.

Nadto wpłynęły kolejne zgłoszenia wierzytelności:

- 1) (...) Sp. z o. o. na łączną kwotę 3.714.198,28 zł,
- 2) Skarbu Państwa – Starosty (...) na kwotę 5.874,54 zł, B. N. na kwotę 164.704,32 zł.

Sąd a quo uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy wskazał, że było bezsporne, iż w dniu 29 października 2016 r. H. S. zawarł szereg umów mających na celu zawiązanie spółek oraz przeniesienie na ich rzecz swojego majątku osobistego. W dniu 6 grudnia 2018 r. Sąd Rejonowy w Rzeszowie ogłosił upadłość H. S.. Sąd a quo podniósł, że zgodnie z art. 127 ust. 1 Prawa upadłościowego, bezskuteczne w stosunku do masy upadłości są czynności prawne dokonane przez upadłego w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, którymi rozporządził on swoim majątkiem, jeżeli dokonane zostały nieodpłatnie albo odpłatnie, ale wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego lub zastrzeżonego dla upadłego lub dla osoby trzeciej.

Sąd pierwszej instancji zaznaczył, że z uwagi na upływ czasu, regulacja ta nie znalazła zastosowania w niniejszej sprawie. Zachowany został jednak termin wynikający z art. 132 Prawa upadłościowego, skoro powództwo zostało wytoczone w dniu 1 kwietnia 2020 r., nie upłynął również termin wynikający z przepisów kodeksu cywilnego. Tym

samym Sąd Okręgowy uznał, że dopuszczalne było wystąpienie z żądaniem uznania czynności prawnej za bezskuteczną na podstawie art. 527 k.c. w związku z art. 131 Prawa upadłościowego.

Sąd pierwszej instancji ponadto zaznaczył, że komplementarność przepisów kodeksu cywilnego względem prawa upadłościowego skutkowało przyjęciem, iż powództwo wytoczone przez syndyka na podstawie art. 527 k.c. zmierzało do ubezskutecznienia czynności względem masy, a więc wszystkich wierzycieli, a konsekwencją jego uwzględnienia nie jest przepis art. 532 k.c., lecz przepis art. 134 Prawa upadłościowego, tj. obowiązek osoby trzeciej/czwartej wydania masy przedmiotu rozporządzenia lub jego równowartości. Skutkiem komplementarności jest zatem brak konieczności precyzowania w petitum pozwu wierzycieli i wierzytelności co do ich wysokości, gdyż w powództwie syndyka, niezależnie od jego podstawy prawnej, zawsze chodzi o „interes” masy upadłości, tj. odzyskanie prawa majątkowego dla ogółu wierzycieli upadłościowych. Tym samym zarzut pozwanego podniesiony w odpowiedzi na pozew, że powód nie sprecyzował wierzytelności podlegających ochronie, Sąd a quo uznał za niezasadny.

Sąd Okręgowy zważył, że sam dłużnik wskazywał, iż zawarcie opisanych wyżej umów w dniu 29 października 2016 r. miało na celu wsparcie jego działalności gospodarczej, ponieważ w tym czasie borykał się już z problemami finansowymi. Okoliczności te potwierdził także świadek G. S.. Ponadto z przedłożonych do akt opisów orzeczeń sądowych wynika, że dłużnik miał problemy ze spłatą swoich zobowiązań finansowych, zatem jego kondycja finansowa nie mogła być dobra. Zgodnie zaś z utrwalonym stanowiskiem doktryny, czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Chodzi tutaj więc zarówno o spowodowanie stanu niewypłacalności, jak też o jego pogłębienie. Choć kodeks cywilny nie definiuje stanu niewypłacalności, to przyjęć należy, że stan ten polega na tym, że nie jest możliwe uzyskanie zaspokojenia wierzyciela w drodze postępowania egzekucyjnego. W praktyce podstawowe znaczenie ma postanowienie komornika o umorzeniu egzekucji z powodu jej bezskuteczności. Sąd a quo jednak podkreślił, że postanowienie o umorzeniu bezskutecznej egzekucji jest dowodem wyłącznie na to, że roszczenia nie można było zaspokoić z tych składników majątku dłużnika, do których egzekucję skierowano. Ustalenie niewypłacalności dłużnika na podstawie tego postanowienia jest więc dokonywane w drodze domniemania faktycznego. W związku z tym pozwany w procesie pauliańskim może kwestionować to ustalenie, dowodząc istnienia w majątku dłużnika składników wystarczających do zaspokojenia wierzyciela i w ten sposób może doprowadzić do oddalenia powództwa.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że inaczej jest jednak w przypadku ogłoszenia upadłości dłużnika. Przyjmuje się bowiem, że ogłoszenie upadłości jest w procesie dowodem na jego niewypłacalność, której syndyk nie musi inaczej wykazywać. O zasadności powództwa decyduje jednak wykazanie przez syndyka, że istniał związek pomiędzy niewypłacalnością dłużnika, a jego zaskarżoną czynnością dokonaną z osobą trzecią oraz to, że dłużnik i osoba trzecia w chwili dokonywania czynności mieli świadomość działania z pokrzywdzeniem wierzycieli. Odpada zatem potrzeba udowodnienia, że czynność dłużnika z osobą trzecią została dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, gdyż niewypłacalność dłużnika potwierdza jego upadłość.

Sąd Okręgowy nie miał wątpliwości, że w wyniku zaskarżonej czynności osoba trzecia - spółka (...) uzyskała korzyść majątkową, ponieważ nabyła prawo użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w miejscowości R., stanowiącej działki nr (...) o łącznej powierzchni 3,2042 ha, oraz prawo własności budynków, stanowiących odrębną nieruchomość, objętych księgą wieczystą KW nr (...), prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Jarosławiu, o wartości 13.000.000 zł, tym samym dłużnik wyżył się zasadniczych składników swojego majątku.

Sąd pierwszej instancji podkreślił przy tym, że bezsprzeczny był fakt, iż po stronie dłużnika istniała świadomość pokrzywdzenia wierzycieli. W dacie zawierania umów zobowiązany był względem szeregu podmiotów, toczyło się przeciwko niemu szereg postępowań egzekucyjnych, czemu dłużnik nie zaprzeczył, podnosił jedynie, iż zobowiązania te były spłacane. Doskonale zdawał sobie sprawę z tego, że następstwem dokonania przez niego zaskarżonej czynności prawnej może być niemożność zaspokojenia wierzycieli z jego majątku.

Dodatkowo Sąd a quo zaznaczył, że w zamian za przeniesienie praw dłużnik nie otrzymał żadnego ekwiwalentu, skoro nabył jedynie 9 ze 100 udziałów w spółkach, na rzecz których dokonał przeniesienia praw do nieruchomości, o łącznej wartości 450 zł. Zgodnie z art. 528 k.c., jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Korzyścią majątkową uzyskaną bezpłatnie (nieodpłatnie) jest korzyść, za którą osoba trzecia nie spełniła ani nie zobowiązała się spełnić ekwiwalentnego świadczenia w ramach tego samego lub innego stosunku prawnego. W tej sytuacji Sąd Okręgowy zważył, że powód zwolniony był z wykazywania okoliczności posiadania przez pozwaną spółkę wiedzy odnośnie działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela - gdyż korzystał z domniemania prawnego, ustanowionego w art. 527 § 3 k.c. Nie ma przeszkód w korzystaniu z domniemania wynikającego z art. 527 § 3 k.c. w sytuacji, gdy dłużnik lub osoba trzecia są osobami prawnymi, jeżeli pozostają one względem siebie w bliskim stosunku. Sąd pierwszej instancji zaznaczył, że domniemanie prawne przewidziane w tym przepisie może być zastosowane, gdy stosunek bliskości istniał w chwili dokonywania czynności prawnej. W przypadku, gdy osobą trzecią jest osoba prawna lub inna jednostka organizacyjna, wystarczającą przesłanką dla stwierdzenia istnienia bliskich stosunków łączących dłużnika z taką osobą może być istnienie stosunku bliskości między dłużnikiem, a osobą fizyczną działającą w wewnętrznej sferze danej osoby trzeciej i mającą istotny wpływ na podejmowanie decyzji przez tę osobę trzecią.

Sąd Okręgowy podkreślił, że wszystkie związane w dniu 29 października 2016 r. spółki są ze sobą powiązane i nie posiadały innego majątku niż nabyty od dłużnika H. S.. Nadto nigdy nie prowadziły działalności gospodarczej, jak też nie są czynnymi podatnikami VAT. Co istotne, pozwana spółka wyzbyła się nabytych praw na rzecz innej spółki, także związanej z dłużnikiem i spółkami związanymi w dniu 29 października 2016 r. Nadto, choć początkowo prezesem spółki był G. S., aktualnie to dłużnik piastuje tę funkcję. Dodatkowo Sąd a quo wskazał, że w opisanych wcześniej czynnościach, podejmowanych przed notariuszem M. J. (2) w dniu 29 października 2016 r., udział brał poza G. S. także S. S.; obaj są członkami zarządu (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w E.. W kontekście niniejszej sprawy Sąd pierwszej instancji podniósł, że spółka ta reklamuje się w internecie jako kancelaria pomagająca dłużnikom, udzielająca pomocy prawnej niezależnie od miejsca zamieszkania, oferująca profesjonalną i cenowo atrakcyjną pomoc prawną, „uporządkowanie (...) życia osobistego tak aby było możliwe normalne funkcjonowanie bez ciągłego myślenia o komornikach i wierzycielach.”

Sąd Okręgowy zważył, że występował oczywisty zbieg działań podejmowanych przez dłużnika, zmierzających do ochrony majątku przed egzekucją. Pozwana spółka miała świadomość, iż przeciwko dłużnikowi toczy się szereg postępowań egzekucyjnych, co w świetle zasad doświadczenia życiowego, nie daje podstaw do tego, aby takiego kontrahenta darzyć zaufaniem. Złej kondycji finansowej dłużnika dowodziły choćby wpisy w działach III i IV ksiąg wieczystych, prowadzonych dla nieruchomości zbytych przez dłużnika w dniu 29 października 2016 r.

Sąd pierwszej instancji zaznaczył, że w okolicznościach niniejszej sprawy istotne było zatem to, że nieruchomość, która na skutek zaskarżonej czynności wyszła z majątku dłużnika, obciążona jest hipotekami na kwotę niespełna 3.500.000 zł, zaś wartość nieruchomości oznaczono na kwotę 8.000.000 zł, co nie zostało zakwestionowane przez stronę pozwaną. Zatem nawet w sytuacji zaspokojenia wierzycieli hipotecznych, w dalszym ciągu możliwe będzie zaspokojenie pozostałych wierzycieli zgłaszających swoje wierzytelności w postępowaniu upadłościowym. Sąd a quo jednocześnie podniósł, że nie wskazano innego majątku dłużnika realnie pozwalającego na zaspokojenie roszczeń wierzycieli. W szczególności za taki majątek nie sposób uznać udziałów w spółkach, które nie podjęły żadnej działalności.

Odnosząc się natomiast do faktu zbycia w toku procesu nieruchomości będącej przedmiotem kwestionowanej czynności, Sąd Okręgowy wskazał, że na ocenę możliwości kierowania skargi pauliańskiej przeciwko osobie trzeciej, mimo zbycia przez nią przedmiotu czynności prawnej z dłużnikiem, nie wpływa treść art. 532 k.c. ani art. 531 § 2 k.c. Osoba trzecia, która przez czynność prawną z dłużnikiem dokonaną w złej wierze w rozumieniu art. 527 § 1 k.c. uzyskała korzyść majątkową, a następnie korzyść tę zbyła, nie tylko może być pozwana przez wierzyciela

pauliańskiego, ale wręcz musi być pozwana i musi zostać wydany przeciwko niej prawomocny wyrok zasądający na zapłatę, jeśli wierzyciel zamierza urealnić swoją do dłużnika wierzytelność z majątku osoby trzeciej. W każdym razie, mimo pozbycia się przez osobę trzecią przedmiotu czynności prawnej z dłużnikiem, nie przestaje ona być wobec wierzyciela odpowiedzialna za to, że wierzyciel nie mógł się zaspokoić z majątku dłużnika.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd a quo uznał, że w sprawie zaistniały wszelkie podstawy z art. 527 § 1 k.c., skutkujące uznaniem zaskarżonej czynności za bezskuteczną.

O kosztach procesu Sąd orzekł zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy, na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 9 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. 2018, poz. 265). O nieuiszczonych kosztach sądowych Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 113 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł pozwany, zaskarżając go w całości i zarzucając:

I. naruszenie przepisów postępowania tj. :

1 art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c., art. 232 zd. 1 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. poprzez bezzasadne określenie pełnomocnikowi powoda, na rozprawie w dniu 8 czerwca 2021 r. 7 dniowego terminu na wskazanie wierzytelności podlegających ochronie w związku z wytoczonym powództwem, pomimo, że powód zobowiązany był do wskazania wierzytelności podlegających ochronie już w pozwie, a zobowiązanie powoda do wskazania tych wierzytelności już po ogłoszeniu przez pełnomocnika pozwanej mowy końcowej było niedopuszczalne i skutkowało bezzasadnym uwzględnieniem powództwa w całości, w tym uznaniem przez Sąd I instancji, że powód wykazał wierzytelności podlegających ochronie;

2 art. 278 § 1 k.p.c., 235² § 1 i § 2 k.p.c. poprzez oddalenie jako spóźnionego wniosku dowodowego pozwanej o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego rzeczoznawcy celem ustalenia wartości majątku dłużnika H. S. w sytuacji, gdy:

- obecna procedura cywilna nie daje możliwości oddalenia wniosku dowodowego, a możliwe jest pominięcie dowodu,
- Sąd pierwszej instancji nie uczynił zadość art. 235² § 2 k.p.c. i nie wskazał podstawy prawnej pominięcia dowodu z art. 235² § 1 k.p.c.,
- brak było podstaw faktycznych i prawnych do oddalenia wniosku dowodowego pozwanej jako spóźnionego,
- przeprowadzenie dowodu miało istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, gdyż zmierzało do wykazania, że dokonana przez dłużnika czynność prawna nie doprowadziła do pokrzywdzenia wierzycieli albowiem dłużnik posiadał inny majątek wystarczający do zaspokojenia wierzycieli, że dłużnik nie działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, że wchodzące w skład masy upadłości mienie dłużnika jest wystarczające dla zaspokojenia wierzycieli,
- co skutkowało niezastosowaniem art. 533 k.c. i bezzasadnym uwzględnieniem powództwa pomimo iż powództwo winno zostać oddalone, gdyż pozwana wskazała mienie dłużnika wystarczające dla zaspokojenia wierzycieli;

3 art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolne przyjęcie, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, podczas gdy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy oceniany w sposób wszechstronny i obiektywny prowadzi do wniosków, że dłużnik nie miał świadomości, że jego działania mogą być dokonane z pokrzywdzeniem wierzycieli o czym miały świadczyć fakt, iż nieruchomości która została wniesiona aportem do spółki, a wobec tego sytuacja tych wierzycieli w wyniku wniesienia nieruchomości aportem do spółki nie uległa jakiegokolwiek zmianie, natomiast inne niezaspokojone wierzytelności dłużnika, które nie były zabezpieczone hipoteką nie przedstawiały wysokich wartości, a niektóre z nich powstały dopiero po dokonaniu zaskarżonej czynności;

4 art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolne i sprzeczne ze zgrupowanym w sprawie materiałem dowodowym przyjęcie, że w zamian za przeniesienie praw na pozwaną, dłużnik nie otrzymał żadnego ekwiwalentu oraz, że pozwana uzyskała bezpłatnie korzyść majątkową podczas gdy dłużnik otrzymał od pozwanej ekwiwalent w postaci udziałów w spółce;

5 art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. poprzez dowolne przyjęcie, że brak jest ekwiwalentności świadczeń pomiędzy korzyścią majątkową jaką uzyskała pozwana w następstwie dokonania przez dłużnika zaskarżonej czynności prawnej, a udziałami w spółce jakie uzyskał dłużnik w zamian za jego wkład pieniężny do spółki, w sytuacji gdy w sprawie nie przeprowadzono dowodu z opinii biegłego sądowego, który wyceniłby wartość rynkową uzyskanych przez dłużnika udziałów, co umożliwiałoby dokonanie oceny czy pomiędzy świadczeniem pozwanej i dłużnika występowała ekwiwalentność;

6 art. 233 § 1 k.p.c. poprzez bezzasadne i sprzeczne z zasadami doświadczenia życiowego uznanie, że pozwana wiedziała, bądź przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć, że czynności prawna została dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, o czym miałby świadczyć fakt, iż nieruchomości, która została wniesiona aportem do spółki obciążona była hipotekami, w sytuacji gdy fakt obciążenia nieruchomości hipotekami w wysokości, które łącznie w znacznym stopniu są niższe od wartości samej nieruchomości na której te hipoteki zostały ustanowione nie przemawia za przyjęciem, że pozwana wiedziała bądź mogła się dowiedzieć że czynność prawna jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli;

7 art. 233 § 1 k.p.c. poprzez poczynienie ustaleń faktycznych w oparciu o nieznaną pozwanej źródła dowodowe i dowody, oraz poczynienie ustaleń faktycznych na które w toku postępowania nie powoływała się żadna ze stron, co świadczy o braku obiektywizmu Sądu pierwszej instancji i czynieniu przez ten Sąd ustaleń faktycznych w oparciu o materiały które nie zostały zgromadzone w trakcie postępowania;

II. naruszenie prawa materialnego tj.:

1 art. 527 k.c. w zw. z art. 131 Prawa upadłościowego poprzez bezzasadne przyjęcie, że powód nie był zobowiązany do sprecyzowania w postępowaniu wierzycieli i wierzycielności podlegających ochronie, gdyż w powództwie syndyka zawsze chodzi o interes masy upadłości, podczas gdy, każdorazowo przy wystąpieniu ze skargą pauliańską zachodzi konieczność sprecyzowania wierzycielności podlegających ochronie co ma istotne znaczenie nie tylko dla ustalenia czy w ogóle istnieją wierzycielności podlegające ochronie, czego nie można domniemywać, ale także do ustalenia, czy dłużnik dokonał czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzycieli, czy dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, czy osoba trzecia wiedziała lub mogła się dowiedzieć o działalności dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli, a także czy uwzględnienie powództwa ze skargi pauliańskiej nie stoi w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego mając chociażby na względzie że niezabezpieczone wierzycielności przedstawiały niewielką wartość i istniała możliwość ich zaspokojenia z innych składników majątkowych dłużnika.

2 art. 533 k.c. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy pozwana spółka wskazała na mienie dłużnika wystarczające do zaspokojenia roszczenia powoda.

Z uwagi na powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości, i zasądzenie od powoda kosztów procesu za obie instancje wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie naliczanymi od dnia uprawomocnienia się wyroku. Ewentualnie skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku.

Nadto na podstawie art. 380 § 1 k.p.c. pozwany wniósł o rozpoznanie postanowienia Sądu pierwszej instancji z rozprawy z dnia 30 lipca 2021 r. o oddaleniu wniosku pełnomocnika pozwanego sprecyzowanego w punkcie 10 pisma z dnia 14.07.2021 r. jako spóźniony oraz wniósł o zmianę postanowienia oraz dopuszczenia i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego rzeczoznawcy celem ustalenia wartości majątku dłużnika H. S., na fakt, że dokonana czynność prawna nie doprowadziła do pokrzywdzenia wierzycieli.

W odpowiedzi na apelację, powód wniósł o jej oddalenie oraz zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Mając na uwadze, że przeprowadzenie rozprawy nie było konieczne, a żadna ze stron o to nie wnosiła, Sąd Apelacyjny rozpoznał sprawę na posiedzeniu niejawnym na podstawie art. 374 k.p.c.

Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji i czyni je także podstawą własnego rozstrzygnięcia, co tym samym nie wymaga ich ponownego przytaczania; akceptuje także dokonana przez Sąd Okręgowy ocenę prawną dochodzonego roszczenia.

Co do zarzutu naruszenia art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c., art. 232 zd. 1 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. i łącznie z nim art. 527 k.c. w związku z art. 131 prawa upadłościowego, to jest on niezasadny. Prawidłowe jest stanowisko Sądu Okręgowego, że syndyk reprezentuje interes masy upadłości i wszystkich wierzycieli, którzy zgłosili swój udział w postępowaniu upadłościowym. Jednocześnie błędne były zarzuty pozwanego co do nieokreślenia dokładnie każdej z wierzytelności, ponieważ z powództwem wystąpił nie wierzyciel, a syndyk masy upadłości, który jest zobowiązany do ustalenia i objęcia majątku upadłego, a także czynności mających ten majątek zwiększyć celem zaspokojenia wierzycieli w jak największym zakresie.

Słuszności stanowiska Sądu a quo nie wyłącza okoliczność akcentowana przez skarżącego, że na rozprawie w dniu 8 czerwca 2021 r. Sąd ten wezwał powoda do wskazania wierzytelności podlegających ochronie, a zdaniem skarżącego powód winien był uczynić to już w pozwie. Podkreślić należy, że „masa upadłości” powstaje bowiem z mocy prawa wskutek samego ogłoszenia upadłości, a bezskuteczność czynności upadłego "w stosunku do masy upadłości" oznacza w istocie bezskuteczność w stosunku do wszystkich wierzycieli upadłościowych. (wyrok SN z dnia 12 stycznia 2007 r. II CSK 273/11, LEX nr 1131119). Jak trafnie wskazał Sąd Okręgowy, w powództwie wytoczonym przez syndyka na podstawie art. 527 k.c. i art. 131 prawa upadłościowego, zawsze chodzi o odzyskanie prawa majątkowego dla ogółu wierzycieli upadłościowych, zatem wbrew przekonaniu skarżącego, nie ma potrzeby precyzowania już w pozwie poszczególnych wierzycieli i ich wierzytelności zgłoszonych do masy upadłości.

Niezależnie od powyższego, wierzytelności zgłoszone do masy upadłości H. S. zostały wskazane w toku postępowania, co odnotował sąd a quo w części faktograficznej uzasadnienia (str. 8- 9 uzasadnienia).

Jeśli chodzi o zarzut naruszenia art. 278 § 1 k.p.c. i 235² § 1 i § 2 k.p.c., w związku z oddaleniem przez Sąd Okręgowy na rozprawie w dniu 30 lipca 2021 r. wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego rzeczoznawcy, to istotnie właściwą formułą zgodnie z art. 235² § 1 k.p.c. byłoby pominięcie tego dowodu, nie zaś - oddalenie, nie ma to jednak znaczenia dla rozstrzygnięcia. Skarżący zarzuca również, że Sąd nie podał podstawy prawnej takiej decyzji procesowej, czego wymaga art. 235² § 2 k.p.c., jednak Sąd Okręgowy w postanowieniu wskazał, że wniosek ten oddala jako spóźniony, co odpowiada hipotezie art. 235² § 1 pkt 5 k.p.c. („dowód zmierzający do przedłużenia postępowania”).

Sąd Apelacyjny uznaje, że dowód ten nie był istotny do rozstrzygnięcia sprawy, a tym samym jego przeprowadzenie istotnie prowadziło do przedłużenia postępowania. Wartość udziałów wynikała bowiem z aktu notarialnego z dnia 29 października 2016 r. i wynosiła 450 zł, taka bowiem kwota została zadeklarowana przez osobę wnoszącą udział i taką też wartość udziałów przyjął Sąd Okręgowy. Ponadto nie sposób nie dostrzec, że wniosek dowodowy został zgłoszony dopiero po ponad roku od złożenia odpowiedzi na pozew i niezasadnie pozwany powoływał się na potrzebę przeprowadzenia tego dowodu jako odpowiedź na błędnie wskazane pismo pełnomocnika powoda z dnia 29 października 2016 r., w sytuacji gdy sprawa została wszczęta dopiero w kwietniu 2020 r.

W tym stanie rzeczy Sąd Odwoławczy nie dostrzegł potrzeby przeprowadzenia tego dowodu w postępowaniu apelacyjnym, o co wnosił apelujący zaskarżając w trybie art. 380 k.p.c. postanowienie Sądu I instancji z dnia 30 lipca 2021 r., tym samym uznając za chybiony również zarzut naruszenia przez Sąd a quo art. 278 k.p.c.

W związku z zarzutem uchybienia normie art. 233 § 1 k.p.c., to przypomnieć należy, że do naruszenia tej normy mogłoby dojść tylko wówczas, gdyby skarżący wykazał uchybienie podstawowym regułom służącym ocenie wiarygodności i mocy poszczególnych dowodów, tj. regułom logicznego myślenia, zasadzie doświadczenia życiowego i właściwego kojarzenia faktów (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2005 r., III CK 314/05, LEX nr 172176).

Jeżeli natomiast z materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dawały się wysnuć wnioski odmienne. Tylko w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo - skutkowych, to przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2005 r. sygn. IV CK 387/04, Lex nr 177263 oraz z dnia 27 września 2002 r. sygn. II CKN 817/00, Lex nr 56906).

Tymczasem skarżący podnosząc powyższy zarzut skupia się nie tyle na wykazywaniu błędów Sądu a quo w logicznym rozumowaniu i pominięciu zasad doświadczenia życiowego, lecz na forsowaniu własnej narracji, tożsamej ze stanowiskiem prezentowanym w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji, iż na dzień orzekania nie doszło do pokrzywdzenia wierzyciela. Skarżący błędnie zarzuca, że Sąd Okręgowy poczynił ustalenia faktyczne w oparciu o nieznanne źródła dowodowe w zakresie bliskiej współpracy pozwanego i dłużnika oraz dotyczących osób G. S. i S. S. jako członków zarządu spółki (...). Sąd Okręgowy wyraźnie wskazał, że informacje te bowiem wynikały bowiem z aktu notarialny Rep. A nr (...) na k. 51-54 oraz odpis KRS, (k. 9-12), w których osoby te występowały.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd a quo prawidłowo uznał, że w zamian za przeniesienie praw na pozwaną spółkę, dłużnik nie otrzymał ekwiwalentu, a tym samym pozwana uzyskała bezpłatnie korzyść majątkową.

Nie sposób uznać, aby ekwiwalentem za zbycie prawa użytkowania wieczystego oraz własność budynków stanowiących odrębną nieruchomość mogło być dziewięć udziałów w spółce o kwocie 450 zł. Do oceny ich wartości nie były przy tym konieczna opinia biegłego rzeczoznawcy, o czym już była mowa wyżej. Należy przy tym mieć na uwadze stanowisko Sądu Najwyższego, zgodnie z którym na gruncie przepisów regulujących skargę pauliańską za czynność prawną odpłatną uznaje się w zasadzie taką czynność, w ramach której świadczenia stron są w pełni ekwiwalentne. Jeżeli zatem określona przez strony w umowie cena sprzedaży istotnie odbiega od rzeczywistych warunków rynkowych, skutkiem tego powinno być potraktowanie takiej czynności jako nieodpłatnej. Ocena nieodpłatnego charakteru czynności musi brać pod uwagę kryterium gospodarcze i interes wierzyciela w uzyskaniu zaspokojenia. W ujęciu tym, korzyść ma charakter nieodpłatny wtedy, gdy jej uzyskanie nie jest związane z równoważnym gospodarczo przysporzeniem po stronie dłużnika (osoby trzeciej), uwzględniając interes wierzyciela i możliwość prowadzenia przezeń egzekucji. Stanowisko to należy odnieść zarówno do oceny przesłanek ochrony pauliańskiej wobec osoby trzeciej (art. 528 k.c.), jak i wobec osoby, na której rzecz osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią (art. 531 § 2 in fine k.c. (wyroki z dnia 27 kwietnia 2021 r., IV CSKP 47/21, LEX nr 3177876, dnia 20 lutego 2020 r., IV CSK 529/18, LEX nr 3260332).

Warto również wskazać, że o odpłatności lub nieodpłatności czynności decydują pewne względy o charakterze gospodarczym. Za czynność nieodpłatną można w takiej sytuacji uznać sprzedaż za symboliczną złotówkę, a za czynność odpłatną darowiznę obciążoną poleceniem. O odpłatności lub nieodpłatności decydować przy tym będą zarówno kryteria obiektywne (wartość gospodarcza obu świadczeń), jak i kryteria subiektywne. W literaturze wskazuje się przy tym, że zawsze gdy w grę wchodzi sytuacja prawna nie tylko stron czynności, ale także osób trzecich, należy stosować kryteria obiektywne. We wszystkich przypadkach, gdy ochrona pewnych praw czy interesów jest uzależniona od nieodpłatnego charakteru dokonanej czynności, przyjęcie formalnego kryterium odpłatności czyniłoby tę ochronę czysto iluzoryczną. Doświadczenie wskazuje bowiem, że czynność nieodpłatna zostałaby zastąpiona czynnością, w której świadczeniu jednej strony odpowiadałoby świadczenie drugiej, tyle że o wartości niewspółmiernie niższej. Przez pojęcie odpłatności w rozumieniu przepisów k.c. regulujących roszczenie pauliańskie należy rozumieć

w zasadzie pełny ekwiwalent korzyści majątkowej. (wyrok SN z dnia 16 września 2011 r., IV CSK 624/10, LEX nr 1102545).

Potwierdzeniem słuszności stanowiska Sądu a quo o niewypłacalności dłużnika wskutek dokonania kwestionowanych czynności jest okoliczność ogłoszenia jego upadłości, co nastąpiło w dniu 6 grudnia 2018 r., na co Sąd ten zwrócił uwagę odwołując się do adekwatnego orzecznictwa Sądu Najwyższego, oraz na złą kondycję finansową dłużnika, co wynikało z hipotek obciążających nieruchomości dłużnika, będących przedmiotem zbycia w dniu 29 października 2016 r. Słusznie również Sąd ten odwołał się do domniemań wynikające z art. 527 § 3 k.c.

Ekwiwalentny charakter czynności sam przez się nie wyklucza uznania jej za przyczynę niewypłacalności dłużnika i pokrzywdzenia wierzyciela, jeżeli świadczenie wzajemne otrzymane przez dłużnika nie gwarantuje zaspokojenia wierzytelności (tak SN w wyroku z dnia 17 stycznia 2017 r., IV CSK 194/16, LEX nr 2237415). Wskazywana wyżej okoliczność ogłoszenia upadłości H. S. jednoznacznie wskazuje, że udziały uzyskane w zamian za zbycie nieruchomości nie pozwalały na zaspokojenie roszczeń jego wierzycieli, tym samym forsowana przezeń teza o znacznej wartości nabytych udziałów stoi w sprzeczności z faktami i doświadczeniem życiowym, tym bardziej że założona w dniu 29 października 2016 r. spółka nie podjęła prowadzenia działalności gospodarczej i w dalszej kolejności również zbyła nieruchomości wniesione aportem przez H. S..

Chybiony jest również zarzut naruszenia art. 533 k.c. Sąd Okręgowy nie rozważał zastosowania tego przepisu, ponieważ może on znaleźć zastosowanie dopiero po zakończeniu postępowania wywołanego skargą pauliańską; dopiero wówczas bowiem powstaje obowiązek osoby trzeciej do zadośćuczynienia roszczeniu wierzyciela, który może być też zrealizowany w toku egzekucji (por. postanowienie SN z dnia 18 czerwca 2009 r., II CZ 31/09, LEX nr 1391223, wyrok SA w Gdańsku z dnia 27 czerwca 2017 r., V ACa 551/16, LEX nr 2390632).

W tym stanie rzeczy Sąd oddalił apelację na mocy art. 385 k.p.c. i zasądził od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 2 pkt 9 w zw. § 10 ust. 1 pkt Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

SSA Małgorzata Zwierzyńska